

Sport u suvremenom turizmu na području Zadarske županije

Džapo, Ivan

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **The University of Applied Sciences Baltazar Zaprešić / Veleučilište s pravom javnosti Baltazar Zaprešić**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:129:425173>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-13**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository of the University of Applied Sciences Baltazar Zaprešić - The aim of Digital Repository is to collect and publish diploma works, dissertations, scientific and professional publications](#)

VELEUČILIŠTE
s pravom javnosti
BALTAZAR ZAPREŠIĆ
Biograd na Moru

Preddiplomski stručni studij
Poslovanje i upravljanje

IVAN DŽAPO

SPORT U SUVREMENOM TURIZMU NA PODRUČJU
ZADARSKE ŽUPANIJE

PREDDIPLOMSKI ZAVRŠNI RAD

Biograd na Moru, 2021. godine

**VELEUČILIŠTE
s pravom javnosti
BALTAZAR ZAPREŠIĆ
Biograd na Moru**

**Preddiplomski stručni studij
Poslovanje i upravljanje**

Usmjerenje Poslovna ekonomija i financije

PREDDIPLOMSKI ZAVRŠNI RAD

**SPORT U SUVREMENOM TURIZMU NA PODRUČJU
ZADARSKE ŽUPANIJE**

**Mentor:
Dr.Sc. Pave Ivić**

**Naziv kolegija:
EKONOMSKA I POSLOVNA POLITIKA**

**Student:
Ivan Džapo**

**JMBAG studenta:
0284013130**

SAŽETAK	1
ABSTRACT.....	2
1. UVOD.....	3
2. SPORT I TURIZAM.....	4
2.1. SPORTSKI TURIZAM	4
2.2. EKONOMSKI UČINCI SPORTSKOG TURIZMA	7
3. SPORT I TURIZAM U HRVATSKOJ	9
3.1. PANONSKO-PERIPANONSKA REGIJA	9
3.2. GORSKO-PLANINSKA REGIJA	10
3.3. HRVATSKO PRIMORJE.....	11
4. SPORTSKI TURIZAM NA PODRUČJU ZADARSKE ŽUPANIJE	13
4.1. CIKLOTURIZAM	13
4.1.1. ZADAR BIKE MAGIC	14
4.2. PENJAČKE AKTIVNOSTI	15
4.2.1. NACIONALNI PARK PAKLENICA	16
4.3. VODENI SPORTOVI NA RIJECI ZRMANJI.....	18
4.4. VODENI SPORTOVI NA MORU	19
4.5. TRKAČKE AKTIVNOSTI.....	19
4.6. ZADAR OUTDOOR FESTIVAL	21
5. ZAKLJUČAK.....	22
6. IZJAVA.....	24
7. POPIS LITERATURE	25
7.1. KNJIGE.....	25
7.2. INTERNETSKI IZVORI.....	25
8. POPIS SLIKA.....	27

SAŽETAK

Turizam podrazumijeva da osoba, turist, napušta svoje stalno mjesto prebivališta i putuje u neku turističku destinaciju. Turističko putovanje može biti potaknuto različitim motivima, a jedan od njih je i sport. Suvremeni turisti žele aktivan odmor, nije im dovoljna ponuda sunca, mora i plaže te se iz te potrebe razvio sportski turizam. Uključivanjem sporta u turizam realiziraju se dodatni ekonomski učinci. Otvara se novo tržište za najam sportskih objekata, raznih tečajeva i atrakcija, ali i mogućnosti za produljenje turističke sezone, unaprijeđenje raznolikosti i kvalitete turističke ponude.

Hrvatsku, kao destinaciju sportskog turizma, dijelimo u tri regije. U panonsko-peripanonskoj regiji postoje uvjeti za razne sportske aktivnosti kao što su ribolov, kupanje u rijekama, veslanje, biciklizam, šetnje. Gorsko-planinska regija obuhvaća prostor Like i Gorskog kotara koji je pogodan za razvoj skijanja, planinarenja, razgledavanja špilja. Regija hrvatskog primorja ima potencijal za razvoj planinarenja na području Velebita i različitih sportsko-rekreacijskih aktivnosti na obali. Na području ove regije nalazi se i Zadarska županija koja zbog specifičnog položaja ima potencijal za razvoj raznih oblika sportskog turizma.

Na području Zadarske županije nalaze se nacionalni parkovi, parkovi prirode, otoci, šume, plaže koje su idealne za provođenje raznih sportskih aktivnosti: projektom Zadar Bike Magic i uređenjem velikog broja staza nastoji se potaknuti razvoj cikloturizma; prostor Nacionalnog parka Paklenica poznato je penjalište u Hrvatskoj, ali i izvan granica Hrvatske; Rijeka Zrmanja idealna je za aktivnosti poput raftinga i kanuinga; plaže na obali i otocima i mirno more nude priliku za razne sportske aktivnosti poput plivanja, veslanja, kitesurfinga, ronjenja; događaji poput trkačkih utrka Wings for Life i Zadar Night Run te trail utrke poput Dugi otok trail ili Trail tri rijeke privlače sportaše i rekreativce iz različitih dijelova svijeta.

Ključne riječi: turizam, sportski turizam, Hrvatska, Zadarska županija

ABSTRACT

Title in English: SPORT IN CONTEMPORARY TOURISM ON THE TERRITORY OF ZADAR COUNTY

Tourism implies that a person, tourist, leaves his permanent place of residence and travels to a tourist destination. Tourist trip can be induced by different motives, sport being one of them. Contemporary tourists want an active vacation. An offer based on sun, sea and beaches is not enough for them and this is the base from which sports tourism developed. By including sports in tourism, complementary economic effects developed. Not only does a new market for rental of sport facilities and various courses and attractions opens up, but there is also a possibility for extension of the tourist season and improvement of diversity and quality of tourist offer.

Croatia, as a sports tourism destination, can be divided into three regions. Pannonian – Peripannonian region has conditions for various sport activities, such as fishing, swimming in a river, rowing, cycling, walking. Mountain region includes areas of Lika and Gorski kotar which are suitable for skiing, mountain climbing, caves sightseeing. Croatian coast region has a potential for developing mountain climbing on Velebit and various sports and recreational activities on the coast. In this region, Zadar county is located, which, due to its specific position, has a lots of potential for developing many forms of sports tourism.

Zadar county had national parks, nature parks, islands, woods and beaches that are perfect for various sports and activities: cycling tourism is being developed by project Zadar Bike Magic and arranging a great number of bike paths; National park Paklenica is a famous climbing area in Croatia, but also outside the borders of Croatia; Zrmanja river is ideal for activities such as rafting and canoeing; beaches on the coast and islands and calm sea offer opportunities for different activities such as swimming, rowing, kitesurfing, diving; racing events such as Wings for Life and Zadar Night Run and trail racing events such as Dugi otok trail and Trail three rivers, attract numerous athletes and recreationalists from all over the world.

Key words: tourism, sports tourism, Croatia, Zadar county

1. UVOD

Turizam, odnosno putovanje, je u posljednje vrijeme postao neizostavan dio godišnjeg odmora ljudi kako u Hrvatskoj, tako i širom svijeta. Međutim, ono što je turistima nekada bilo dovoljno danas više nije. More, sunce, plaža, restorani i šetnja gradom više ne zadovoljavaju turističke potrebe putnika. Trendovi u turizmu se mijenjaju, gosti traže nove sadržaje, nove atrakcije i destinacije. Sport i rekreacija u suvremenom turizmu postaju sve važniji segment boravka u nekoj destinaciji. Hrvatska, kao turistička destinacija, ima brojne predispozicije za razvoj sportskog turizma. Od slavonskih ravnica, preko Like i Gorskog kotara do primorja nude se razne mogućnosti za bavljenje sportom. Zadarska županija, koja obuhvaća i planinsko područje Velebita, obalu i otoke, pogodna je za sportske turiste bilo da su u potrazi za aktivnostima na kopnu ili moru.

Cilj ovog rada je prikazati fenomen sportskog turizma te njegov razvoj na području zadarske županije. Pri izradi završnog rada korištena je metoda analiziranja raznih literaturnih izvora kao što su knjige, radovi iz zbornika te članaka na internetskim stranicama. Tema rada prikazana je kroz tri glavna poglavlja.

Rad se sastoji od tri međusobno povezana dijela. Prvi dio pojašnjava odnos sporta i turizma, koji iako međusobno različite pojave suvremenog društva, imaju zajedničkog subjekta, a to je čovjek. Iz takvog odnosa razvio se sportski turizam kao selektivni oblik turizma, koji obuhvaća putovanja na koja turisti kreću motivirani idejom posjete nekon sportskog natjecanja ili aktivnim sudjelovanjem u sportskim aktivnostima. Razvoj sportskog turizma pridonosi i gospodarskom razvoju destinacije s obzirom da se otvara novo tržište za sportske proizvode i opremu, ali i za agencije koje organiziraju razne aktivnosti. Drugio dio rada prikazuje razvoj sportskog turizma u Hrvatskoj. Prostor Hrvatske može se podijeliti u tri turističke regije od kojih regija hrvatskog primorja prihvaća najveći postotak turista koji posjete Hrvatsku. U toj regiji nalazi se i Zadarska županija. Treći dio rada prikazuje razvoj sportskog turizma na području Zadarske županije kroz aktivnosti i projekte cikloturizma, penjačkih aktivnosti, vodenih sportova na rijeci i moru te trkačkih aktivnosti.

2. SPORT I TURIZAM

Razvojem društva životni tempo ljudi se ubrzava te se sve više javlja potreba za barem privremenim odmakom od svakodnevice, napuštanjem mjesta stalnog boravka s ciljem doživljaja nečeg novog, odnosno javlja se potreba za putovanjem iz čega se razvija i sam turizam. Prema (Pirjevec, Kesar, 2002:5) turizam je „skup odnosa i pojava koje proizlaze iz putovanja i boravka posjetitelja nekog mjesta, ako se tim boravkom ne zasniva stalno prebivalište i ako s takvim boravkom nije povezana nikakva njihova gospodarska djelatnost“. Turizam se dakle temelji na tome da osoba, turist, potaknut različitim motivima otputuje iz svog mjesta stalnog prebivališta u neku turističku destinaciju i tamo privremeno boravi. Na širokoj skali motiva koji ljude potiču na putovanje, sport zauzima visoko mjesto. Geić (2011:274) sport definira kao vrstu „tjelesnog vježbanja ili djelatnosti kojoj je svrha radnja čije izvođenje počiva na zamisli o borbi s nekim određenim elementom: daljinom, vremenom, preprekom, materijalom, teškoćama, opasnostima, životinjama, protivnikom ili pored toga, samim sobom.“

Iako su, prema njihovim definicijama, turizam i sport dvije različite društveno-ekonomske pojave suvremenog društva, imaju zajedničkog subjekta – čovjeka. Prema riječima Čavlek (1999:93) „povezanost i komplementarnost turizma i sporta proizlazi iz činjenice da obje djelatnosti sadržavaju one aktivnosti koje nam nedostaju u svakodnevnom ritmu života i rada.“ U starom Rimu i Grčkoj sport je bio pokretač ljudi na putovanje s ciljem posjeta velikim sportskim priredbama. U suvremenom turizmu sport više nema samo promatračku ulogu. Turiste danas više ne zadovoljava ponuda koja se temelji na suncu, moru i pjeskovitim plažama, oni žele doživjeti nešto novo, ne kao pasivni promatrači, nego kao aktivni sudionici u različitim sportskim aktivnostima: sportovima na vodi, ronjenju, tenisu, golfu, skijanju i drugima. Zbog toga sportska rekreacija sve više prerasta u nezaobilaznu komponentu ukupnog turističkog doživljaja. (Bartoluci, 2007.) Tako je stvoren novi odnos između sporta i turizma iz kojeg se razvio sportski turizam kao novi, zasebni selektivni oblik turizma.

2.1. SPORTSKI TURIZAM

Selektivni oblici turizma kao što su kulturni, ruralni, ekoturizam, sportski turizam i ostali razlikuju se isključivo po motivima zbog kojih ljudi kreću na putovanja. Prema tome, sportski turizam je

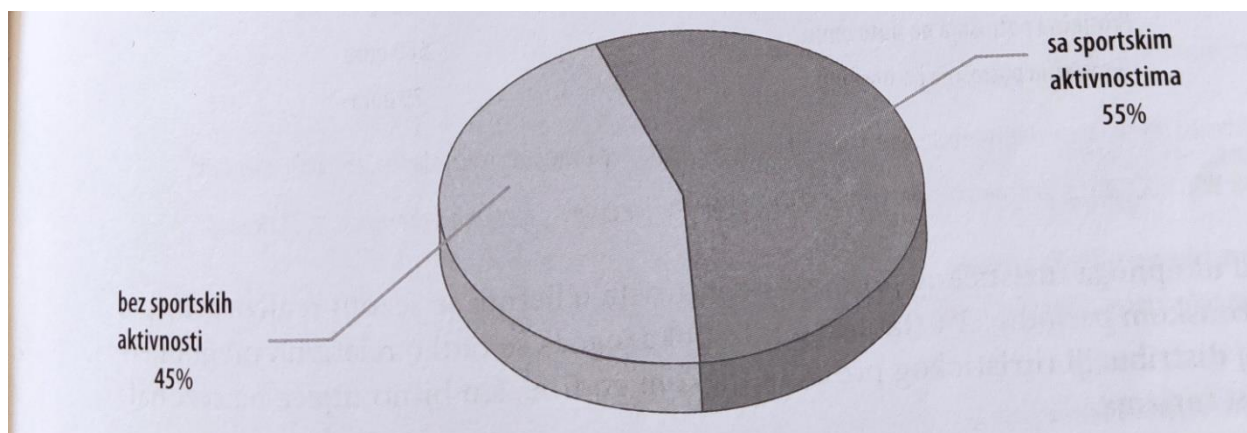
„poseban oblik turizma u kome prevladavaju sportski motivi za putovanje i boravak u određenim turističkim mjestima i centrima.“ (Geić, 2011:271). Sportski turizam podrazumijeva putovanje za vrijeme odmora s ciljem bavljenja sportom ili promatranja sportskog događaja ili neke druge sportske atrakcije. Prema Bartoluci i sur. (2004.) sportski turizam se pojavljuje u tri različita oblika: kao natjecateljski sportski turizam, zimski sportsko-rekreacijski turizam i ljetni sportsko-rekreacijski turizam.

Natjecateljski turizam obuhvaća sva putovanja na koja turisti kreću zbog sudjelovanja u određenim sportskim natjecanjima. Motiv prisustvovanja sportskim događajima jedan je od najstarijih motiva koji su utjecali na putovanja. Još u vrijeme stare Grčke najatraktivnija, najmasovnija i prema ekonomskim učincima najunosnija putovanja bila su odlazak na Olimpijske igre. Taj motiv je velikom broju putnika i danas važan. Svjetska popularnost velikih sportskih događaja poput olimpijskih igara, svjetskih nogometnih prvenstava, ATP turnira i drugih, jedan je od ključnih faktora za povećani interes turista za sport. Unatoč nazočnosti medija i mogućnosti izravnog prikazivanja popularnih sportskih događaja diljem svijeta, veliki broj ljudi putuje na sportske događaje zbog osjećaja prisutstva i uzbuđenja koje takvi događaji izazivaju. Takvi putnici se u destinaciji svoga putovanja uključuju u sve vidove turističke potrošnje, od smještaja, prehrane do kupovine suvenira, te ih se zbog toga svrstava u turiste. Veliki sportski događaji predstavljaju jednu od naglašenijih, ako ne i najnaglašeniju, vezu između turizma i sporta. (Bartoluci, 2007.)

S druge strane, sportsko-rekreacijski turizam je oblik turizma usmjeren na aktivno sudjelovanje putnika te zadovoljenje njihove potrebe za kretanjem, aktivnim odmorom i zabavom. Razlika između ljetnog i zimskog sportsko-rekreacijskog turizma je ponajprije u mjestu održavanja ovakvih aktivnosti. Zimski sportsko-rekreacijski turizam odvija se u planinskim zimskim centrima koji pružaju razne mogućnosti za sport i rekreaciju među kojima je skijanje daleko najpopularnija aktivnosti, ali važno je spomenuti i skijaško trčanje, skijanje na dasci, klizanje, sportske igre na ledu i drugo. Mnoge turističke zemlje, koje imaju prirodne predispozicije za to, velik dio turističkog prometa ostvaruju upravo od ove vrste turizma. Najpopularnija zimovališta u Europi su u Austriji, Švicarskoj, Francuskoj, Italiji i Njemačkoj, a procjenjuje se da u Europi postoji približno 28 do 30 milijuna skijaša. S obzirom na rastuću zainteresiranost putnika za ovaj oblik turizma, današnja zimovališta nude turistima puno više nego što su to činila prije, pa tako u ponudi imaju različite druge sportske aktivnosti, zdravstveni fitness, wellness i druge raznovrsne oblike zabave. (Bartoluci i sur, 2004.)

Suprotno zimskom, ljetni sportsko-rekreacijski turizam ima širu osnovu jer se odvija na moru, planinama, rijekama, jezerima i drugim prirodnim ambijentima. Ovaj oblik sportskog turizma obuhvaća raznolike aktivnosti poput šetnji, trčanja, planinarenja, sportova na vodi, sportskih igara, tenisa, jahanja i drugog. Termin koji se može koristiti za opisivanje ovakvih aktivnih oblika putovanja jest avanturistička putovanja koja uključuju aktivnosti od šetnje prirodom do penjanja na planinu. Avanturistički odmori se dijele na prave avanturističke odmore i poluavanturističke odmore. Pravi avanturistički odmori uključuju potrošače koji već imaju određenu raznu iskustva u aktivnostima kojima se bave jer ona podrazumijeva i određenu razinu rizika. Najpopularnije prave avanture jesu rafting, splavarenje na divljim vodama, penjanje na stijene, ronjenje, planinski biciklizam. Poluavanturistički odmori uključuju manje aktivne sudionike s malo ili bez iskustva te također zahtjevaju i manje fizičkog rizika. Najpopularnije aktivnosti ove vrste jesu jahanje, biciklizam, skijanje na vodi, jedrenje na dasci, jedrenje, plivanje i slično. (Bartoluci i sur., 2004.)

Iz svega navedenog, moguće je zaključiti kako danas turisti dok su na odmoru sudjeluju u najraznovrsnijim sportskim aktivnostima. S takvom promjenom turističke potražnje, destinacije same po sebi gube na važnosti jer turisti postaju radoznaliji, žele ponudu koja je bogatija sadržajima i kvalitetnija, bez obzira gdje se destinacija nalazi. Prema Bartoluci i sur (2004:81) „kako provesti nezaboravan odmor, postalo je važnije nego gdje ga provesti.“ U prilog tome ide i podatak o postotku turista koji se za vrijeme odmora bave sportskim aktivnostima.

Slika 1 Udio turista s više ili manje sportskih aktivnosti u inozemnom turizmu

Izvor: Bartoluci (2007.)

Kako je vidljivo iz prikaza, čak 55% turista se tijekom odmora bavi nekom vrstom sportsko-rekreacijskih aktivnosti. Prema tome, davatelji usluga u turizmu sada moraju, a u budućnosti će morati i više, naglašavati avanturistički tip odmora i tome prilagoditi svoju ponudu ukoliko žele nastaviti ostvarivati ekonomsku dobit koja proizlazi iz ove vrste turizma.

2.2. EKONOMSKI UČINCI SPORTSKOG TURIZMA

Ekonomski učinci turizma općenito su za mnoge turistički receptivne zemlje strateški značajni jer donose velike prihode kojima se reguliraju brojna ekonomska pitanja, potiče zapošljavanje i doprinosi uspostavljanju ravnoteže među interesima javnog i privatnog sektora. Ekonomski učinci turizma ostvaruju se kroz turističku potrošnju. Prema Bartoluci i sur. (2004:147) „turistička potrošnja je ukupna potrošnja robe i usluga koje turist kupuje ili konzumira da bi zadovoljio prvenstveno svoje turističke potrebe bez obzira da li se radi o potrošnji tijekom putovanja ili u turističkoj destinaciji.“ Dakle, turist sa sredstvima zarađenim u mjestu stalnog boravka odlazi u prostorno udaljeno i njemu nepoznato mjesto u kojem će privremeno boraviti i biti u funkciji potrošača. Kolika će ta potrošnja biti ovisi o brojnim vanjskim i unutrašnjim činiteljima. U vanjske činitelje ubraja se razvijenost ponude turističke destinacije, razvijenost marketinških aktivnosti, trendove u strukturi putovanja, dok se u unutarnje činitelje ubraja raspoloživost novčanih sredstava, stupanj obrazovanja turista, stupanj percepcije društva i turizma, sigurnost putovanja i boravka u destinaciji i drugo (Bartoluci i sur, 2004.). Prema navedenom, sportsko-rekreacijska ponuda se ubraja u vanjske činitelje s obzirom da uvelike doprinosi razvijenosti i raznolikosti turističke ponude destinacije.

Različiti sportski programi u turizmu nisu samo čimbenici unaprjeđenja turističke ponude, nego su i sami postali generatori dodatnih ekonomskih učinaka. Uključivanjem sporta u turizam stvara se dodatno tržište za sportske proizvode i sportsku opremu, razvija se trgovina sportskih proizvoda i graditeljstvo sportskih objekata. Prema Bartoluci, Škorić i Andrijašević (2021.) ekonomski učinci realiziraju se kroz različite sportsko-rekreacijske programe poput:

- iznajmljivanja različitih sportskih objekata (teniskih i golf terena),
- korištenja sportskih objekata i opreme (skijaških vučnica, opreme za ronjenje, opreme za jedrenje),

- tečajeva za učenje različitih sportskih vještina (skijanje, tenis, golf, jahanje, sportovi na vodi),
- sportske igre, turnire i razna natjecanja,
- velike sportske priredbe (europska i svjetska natjecanja),
- sportsko-zabavne atrakcije (sportski parkovi, tobogani na vodi).

Ovakvi programi proizvode ekonomske učinke koje je moguće podijeliti na izravne i posredne. Izravni ekonomski učinci ostvaruju se na temelju prodaje sportsko-rekreacijskih usluga, odnosno razlikom između ostvarenih prihoda i troškova realizacije programa. S druge strane, posredne ekonomske učinke sporta u turizmu uglavnom nije moguće financijski izraziti. To su primjerice motivacija za izbor turističke destinacije, produženje turističke sezone, smanjenje sezonalnosti turizma, povećanje izvanpansionske potrošnje i unaprjeđenje raznolikosti i kvalitete turističke ponude. Dakle, ako turistička destinacija ima razvijenu sportsko-rekreacijsku ponudu onda time utječe na motivaciju turista za izbor destinacije svog putovanja. Ako turisti u destinaciju nisu došli isključivo iz sportskih razloga, postojanje sportsko-rekreacijske ponude utječe na raznolikost turističke ponude, a samim time i na kvalitetu. Motiv sporta i rekreacije zastupljeniji je u predsezoni i posezoni te samim time prisutnost ove ponude u destinaciji utječe na produljenje turističke sezone te samim time i na smanjenje sezonalnosti turizma. Kako bi turisti sudjelovali u ponuđenim sportsko-rekreacijskim aktivnostima potrebno je izdvojiti određena sredstva namjenjena turističkoj potrošnji te tako zastupljenost ovakve ponude utječe i na povećanje izvanpansionske potrošnje (Bartoluci i sur. 2021.). Prema tome, sport u turizmu sa svim svojim oblicima nudi brojne mogućnosti za svoj razvoj, ali i za razvoj turizma.

3. SPORT I TURIZAM U HRVATSKOJ

Turizam u Hrvatskoj počeo se razvijati 70-ih godina prošlog stoljeća, dok je sport u različitim formama masovnije bio prisutan puno ranije. Pronalazak znanstvenih zakonitosti o utjecaju aktivnosti na ljudsko zdravlje donio je sportu i turizmu novu, značajniju ulogu. Upravo na takvim osnovama se u Hrvatskoj počeo razvijati lječilišni turizam koji se temeljio na povoljnim i ljekovitim prirodnim resursima jadranskog priobalja u mjestima kao što su Opatija, Crikvenica, Lošinj, Krk. Lječilišni turizam u početku je bio privilegija bogate aristokracije sve dok nisu počela istraživanja vezana uz mogućnost primjene različitih sportskih sadržaja u turističkoj ponudi. Prva značajnija ulaganja u sportski turizam počela su u zapadnim dijelovima Istre gdje su izgrađeni brojni teniski tereni, polivalenta igrališta, a ulagalo se i u plovila za rekreaciju na moru. Ono što je pogodovalo razvoju turizma na cjelokupnom hrvatskom području je svakako otvoreno tržište srednje i istočne Europe koje je uvijek gravitiralo hrvatskom priobalju. (Bartoluci i sur. 2004.)

Prostor Hrvatske može se podijeliti u tri turističke regije različite po prvenstveno po reljefu, a zatim i razvijenosti turizma, a to su panonsko-peripanonska regija, gorsko-planinska regija i hrvatsko primorje.

3.1. PANONSKO-PERIPANONSKA REGIJA

Panonsko-peripanonska regija proteže se u smjeru zapad-istok, od granice sa Slovenijom do granice s Vojvodinom. Ova regija je pretežno ravničarski prostor, s nekoliko izdvojenih planinskih masiva, velikim brojem rijeka i potoka, manjih jezera, termalno-mineralnim izvorima te značajnim površinama prekrivenim šumama. Planine (Kalnik, Psunj, Papuk, Samoborska gora), park-šume (Medvednica), specijalni rezervati (Kopački rit, Lonjsko polje) te rijeke (Sava, Drava, Dunav, Kupa, Mrežnica, Dobra, Korana) na temelju svojih karakteristika i svojstava uglavnom imaju regionalno turističko-izletničko značenje. Najveće turističko značenje svakako imaju područja uz izvorišta termalnih voda za razvoj zdravstveno-rekreacijskog turizma, poput onih u Daruvaru i Bizovcu, te područja prekrivena šumom i bogata raznovrsnom divljači za razvoj lovnog turizma. Postojeći prirodni turistički resursi i obilježja prirodne sredine svakako daju uvjete i za niz drugih sportsko-rekreacijskih aktivnosti, posebno ribolova, kupanja u rijekama, veslanja, raftinga te za bavljenje brojnim sportovima kao što su nogomet, odbojka, rukomet, golf, šetnje, planinarenje, jahanje, trčanje, ali i druga natjecanja i aktivnosti. (Bartoluci, 2007). Ovaj prostor kontinentalne

Hrvatske posjeduje veliki potencijal za turistički razvoj na području sportskog turizma. Moguće je izgraditi igrališta za golf, hipodrome, razna igrališta u prirodi, tenis, kupališta, bazene, ulagati i deset toplica i termalnih kupališta smještenih u ovoj regiji koji prižaju brojne sportsko-rekreacijske sadržaje, posebno fitness i wellness. S obzirom na trendove turističke potražnje, poseban interes postoji za uređenim biciklističkim stazama. Biciklizam, kao sportska aktivnost, ima sve više poklonika vezanih za tematske puteve, vinske ceste, posjete izletištima, dvorcima i drugih atraktivnim sadržajima. Navedeni različiti oblici i sadržaji sporta i rekreacije mogu doprinijeti vrijednosti turizma u ruralnim područjima (Bartoluci i sur, 2021).

3.2. GORSKO-PLANINSKA REGIJA

Gorsko-planinska regija se prostire od slovenske granice na zapadu do bosansko-hercegovačke granice na jugoistoku, a obuhvaća prostor Like i Gorskog kotara. Osnovni prirodni turistički resursi ove regije su relativno visoke planine (Risnjak, Velika i Mala Kapela), rijeke (Lika, Kupa, Gacka), prirodna i umjetna jezera (Plitvička jezera, Bajer, Sabljaci), polja u kršu i drugi kršku nadzemni i podzemni oblici te raznovrsnost biljnog i životinjskog svijeta. Prema tome, ova regija svojim karakteristikama i svojstvima može privući značajan broj posjetitelja i potaknuti razvoj raznih sportsko-rekreacijskih aktivnosti. Klima na ovom području je tipična planinska sa svježim ljetima i hladnim zimama uz veliku količinu oborina, prvenstveno snijega (Bartoluci, 2007). Prema Bartoluci i sur. (2021.) na ovom području se nalazi i većina hrvatskih skijališta i to Begovo razdolje, Bjelolasica, Čelimbaša - Mrkopalj, Petehovac – Delnice, Rudnik-Tršće koja zajedno imaju nešto više od 10 kilometara staza za alpsko skijanje. Iako skijanje u Hrvatskoj ima dugu tradiciju, skijaški i planinski centri slabo su razvijeni. Primjerice, Olimpijski centar Bjelolasica bilo je najveće skijalište u Hrvatskoj, međutim danas zahtjeva temeljitu obnovu, te zimski sportski centar Rudnik koji, uz 1700m ukupne dužine skijaških staza i staza za skijaško trčanje, posjeduje i uvjete za skijaške ture, prirodno sanjkanje, a uz nova ulaganja mogao bi zadovoljiti i skijašenatjecatelje za treninge i veći broj rekreativnih skijaša. (Bartoluci i sur, 2021).

Područje Gorskog kotara posjeduje resurse visokog stupnja atraktivnosti te može privući posjetitelje zainteresirane za lovni i ribolovni turizam, posjetitelje koji preferiraju zimske sportove, planinarenje, šetnje, razgledavanje špilja, ponora, sutjeski, nacionalnog parka Risnjak i botaničkog rezervata planine Klek. Isto tako u ljetnim mjesecima može privući posjetitelje zainteresirane za

kupanje, veslanje ili rafting na rijekama i jezerima. Drugi dio gorsko planinske regije Hrvatske, Lika, ima iste ili slične karakteristike kao i Gorski kotar, ali i specifičnosti koje proizlaze iz krškog sastava geomorfoloških oblika. Rijeke Gacka i Lika, i njihova dolinska proširenja, osobitno su privlačne ne samo zbog estetskih doživljaja, nego i mogućnosti ribolova, kupanja i drugih sportsko-rekreacijskih aktivnosti. Najveća atrakcija na ovom području je svakako nacionalni park Plitvička jezera, a zatim i planinski masivi Velebita, Velike i Male Kapele i Plješivice gdje se razvija i još ima potencijala za razvoj brojnih drugih aktivnosti poput lova, planinarenja, zimskih sportova, speleoloških istraživanja i drugih. (Bartoluci, 2007).

3.3. HRVATSKO PRIMORJE

Turistička regija hrvatskog primorja godišnje prihvaća oko 75% ukupnog broja turista koji posjete Hrvatsku te svojim prirodnim karakteristikama otvara mogućnost za razvoj različitih vrsta sportsko-rekreacijskog turizma. Prostor hrvatskog primorja može se regionalno podijeliti na sjeverno i južno hrvatsko primorje. Sjeverno hrvatsko primorje obuhvaća prostor od zapadne Istre do Maslenice. Zbog svog povoljnog geografskog i geoprometnog položaja te raznolikosti u izgledu reljefa ova velika regija ima puno potencijala za razvoj različitih vrsta turizma. Temperature mora na ovom području kreću se od oko 10°C zimi do 24°C ljeti, padaline su najobilnije u posljednja tri mjeseca godine, temperature zraka dosežu vrhunac u srpnju, a od vjetrova se tijekom cijele godine javljaju jugo i bura. Shodno navedenim karakteristikama, ovo područje ima mogućnosti za razvoj različitih vrsta sportsko-rekreacijskog turizma, od planinarenja i alpinizma na prostoru Velebita do različitih maritimnih aktivnosti. Na ovom području nalaze se i dva, od ukupno tri, natjecateljska golf igrališta u Hrvatskoj koja su u funkciji, Golf igralište Brijuni u Nacionalnom parku Brijuni te Golf igralište Adriatic u Savudriji. (Bartoluci i sur, 2004.)

Nadalje, južno hrvatsko primorje, Dalmacija, pruža se od Nina do samog juga Hrvatske. Ovo je prostor tipične sredozemne klime s izrazito vrućim ljetima i malom količinom padalina. Vjetrovi na ovom području u toplom dijelu godine stvaraju idealne mogućnosti za razvoj jedrenje, ali i brojnih drugih oblika sportsko-rekreacijskih aktivnosti: plivanje, ronjenje, jedrenje na dasci (Bartoluci i sur. 2004.). Svakako treba spomenuti i neposredno zaleđe gdje planinski masivi, Velebit, Dinara, Biokovo, krški oblici, rijeke i jezera te drugi prirodni turistički resursi pružaju izvanredne mogućnosti razvoja raznih sportsko-rekreacijskih turističkih aktivnosti poput

planinarenja, zmajarenja, bungee-jumpinga, slobodnog penjanja uz visoke litice, raftinga, vožnje na jezerima i drugih. Položaj i prirodni uvjeti ovog prostora rezultiraju i određenim ograničenjima za razvoj turizma. Navedeni planinski masivi koji se longitudinalno pružaju uz obalu predstavljaju prepreku u prometnom povezivanju primorja s ostatkom zemlje. Trajektne i brodske veze zbog uglavnom malih kapaciteta i starih vozila predstavljaju problem u povezivanju obale s otocima. Od problema koji direktno utječu na razvoj sportskog turizma ističe se problem vodoopskrbe mnogih otoka, ali i naselja u priobalju, nedovoljno izgrađenih biciklističkih i motociklističkih staza, organizacijski problemi zdravstvene zaštite, nedostatak stručnih kadrova odnosno učitelja i trenera pojedinih sportskih aktivnosti te neplanska izgradnja prostora za sport i rekreaciju (Bartoluci, 2007). Na granici između sjevernog i južnog hrvatskog primorja nalazi se Zadarska županija koja prostorno obuhvaća primorje sjeverne Dalmacije, zaobalje Ravnih Kotara, Bukovice, Pozrmanja i južne Like, a od kontinentalnog dijela Hrvatske odvojena je visokim masivom Velebita. Zbog ovakvog prostorno pogodnog i specifičnog položaja na srednjem dijelu Jadranske Hrvatske, ova županija ima poseban potencijal za razvoj raznih oblika sportskog turizma.

4. SPORTSKI TURIZAM NA PODRUČJU ZADARSKE ŽUPANIJE

Zadarska županija jedna je od 21 županije Republike Hrvatske. Smještena u centru jadranske obale, okružena prekrasnom raznolikom prirodom i brojnim otocima i otočićima nudi izvrsne uvjete za aktivan odmor. Zadarska regija obuhvaća obale sjeverne Dalmacije, arhipelag koji se sastoji od stotina otoka, otočića i stijena, planinskog lanca Velebita zajedno s kanjonom rijeke Zrmanje te plodnih ravnica s najvećim slatkovodnim jezerom u Hrvatskoj, Vranskim jezerom. Nacionalni parkovi, parkovi prirode, otoci, rezervati, šume, polja, uvale i plaže privlače brojne posjetitelje koji su u potrazi za novim iskustvima. Sve navedeno potvrđuje činjenicu da je prostor Zadarske županije idealno mjesto za provođenje različitih sportskih aktivnosti na otvorenom. Turistička ponuda Zadarske županije u okviru sportskog turizma svojim posjetiteljima nudi bicikliranje, penjačke aktivnosti, vodene sportove na rijeci ili moru te trčanje.

4.1. CIKLOTURIZAM

Cikloturizam je oblik turizma u kojem turist kreće na putovanje radi uživanja u vožnji biciklom te na taj način upoznaje područje na kojem boravi. Cikloturistima su glavni motivi za putovanje relaksacija, opuštanje, zdrav život i boravak u prirodi. Cikloturiste možemo podijeliti u dvije kategorije: izletnike koji iz primarne destinacije rade izlete na biciklu i istražuju okolicu te izletnike kojima je bicikl glavno prijevozno sredstvo na turističkom putovanju. Razvoj cikloturizma u određenoj destinaciji ovisi o infrastrukturnom razvoju biciklističkih staza koje mora karakterizirati sigurnost, raznolikost vožnje, odmorišta te prateće sadržaje koji moraju uključivati i smještajne kapacitete. Zadarska županija zbog svog položaja posjeduje iznimne prednosti za razvoj cikloturizma jer nudi izuzetne krajolike i prekrasne vidike (Poveznica1). U regiji se nalazi niz dobro označenih biciklističkih staza koje sjeverno od zadarske obale vode prema Zatonu, Ninu i otoku Viru, zatim prema „mjesečevoj“ površini otoka Paga ili strmim stazama nacionalnog parka Paklenica. Manje zahtjevnije staze vode prema jugu, odnosno prema mjestima Bibinje, Sukošan, Biograd, Pakoštane te parku prirode Vransko jezero. Dostupne su također biciklističke staze po otocima Ugljanu, Pašmanu i Dugom otoku (Poveznica2). Projekt koji ujedinjuje sve spomenute staze i usmjeren je na segment biciklizma kao jednog od značajnih oblika turizma je Zadar Bike Magic.

4.1.1. ZADAR BIKE MAGIC

Osnovni motiv za pokretanje projekta Zadar Bike Magic je razvoj predsezone i posezone uz cjelogodišnju mogućnost bavljenja vanjskim sportovima, pa tako i biciklizmom. Projekt razvoja cikloturizma u Zadarskoj županiji usmjeren je na revizalizaciju i stavljanje u funkciju velikog broja šumskih, poljskih puteva te lokalnih cesta izvan turistički orijentiranih mjesta uz more. 96 staza koje su projektirane i trasirane u okviru ovog projekta izrađene su da budu biciklistički atraktivne, ali i prikladne za obitelji s djecom, amatere, rekreativce u brdskom biciklizmu kao i za one koji traže izazovnije terene. Postojeće staze podijeljene su u tri osnovne skupine, a to su cestovne (road), brdske (mountbike - MTB) i obiteljske (trekking) staze. 24 cestovne staze podijeljene su u tri kategorije, a to su lake (do 50km), srednje (do 80km) i teške (preko 80km). MTB staze namjenjene su vožnji po podlogama kao što su makadam i zemlja te po različitim usponima i padovima. MTB staze su također podijeljene u tri kategorije. Prva kategorija su lake staze do 25 km dužine napravljene na širokim makadamskim putevima na kojima nema tehnički zahtjevnih dijelova. Staze srednje težine su od 20 do 40 km dužine na makadamskim i zemljanim putevima lošije kvalitete i s preprekama kao što su korijenje ili drveće te od biciklista zahtjevaju određenu razinu iskustva. Posljednja kategorija su teške staze duže od 40 km po izrazito teškom kamenom ili zemljanom, ponekad i vrlo strmom, terenu te od biciklista zahtjevaju zavidnu vještinu upravljanja biciklom (Poveznica 3).

Sve staze biciklistima pružaju različite doživljaje te su neke od njih osmišljene tako da i pričaju priče. Jedna takva je i Zemlja Winnetoua u kojoj se ističu dvije MTB staze, MTB 14 - Zrmanja 1 i MTB 12 - Zrmanja 3, te jedna obiteljska T&F 19 – Zrmanja 1. Ove staze vode kanjonom rijeke Zrmanje gdje nema niti jedne vidljive građevine. Netaknuta priroda na ovom području podsjeća na prerije sjeverne Amerike gdje je prema romanu živio indijski poglavica Winnetou. Ovo područje je 60-ih godina poslužilo kao kulisa za snimanje popularnog serijala, a danas je prošarano brojnim biciklističkim rutama te predstavlja jedno od najatraktivnijih područja za brdski biciklizam. Druga priča koju ovaj projekt nudi posjetiteljima je Zemlja kraljeva koja u središtu ima kraljevski grad Nin. Na ovom ruti ističu se tri staze, MTB 20 – Nin 1, cestovna staza Road 13 – Zadar 3 te obiteljska staza T&F 08 – Nin 2. Povijest grada Nina je burna, rušili su ga i uzdizali, a danas je mjesto na kojem rekreativni biciklisti i obitelji mogu koristiti nezahtjevne terene, plaže i brojne sadržaje koji omogućuju kraljevski tretman biciklistima koji žele istražiti povijest. Suprotno ovim dvjema kopnenim pričama je vožnja otocima. Ugljan i Pašman su dva otoka

međusobno povezana mostom i mamac su za sve bicikliste jer gdje god krenuli završit će na plaži, a putem ih prati fascinantan pogled prema obali ili drugim otočnim skupinama. Istaknute otočne staze su MTB 39 – Pašman 2, cestovna staza Road 16 – Vir 2 te obiteljska staza T&F 01 – Ugljan 1. Otok koji nudi posebne doživljaje je svakako Pag, čiji sjeverni dio pruža osjećaj vožnje po Mjesecu. Zbog golog kamena i slabe vegetacije idealan je prostor za brdske staze, pa se tako ističu staze MTB 45 – Pag 1 i MTB 46 – Pag 2. Zbog svoje jedinstvenosti, otok Pag idealan je za dugi dan na biciklu (Poveznica 4).

Projekt Zadar Bike Magic nadopunjuje i podbrend Welcome Bike koji propisuje standarde za hotele i obiteljske smještaje koji svoje usluge nude biciklistima. Uz postojeće generalne uvjete iznajmljivači/domaćini moraju osigurati i dodatne uvjete:

- Prostoriju za smještaj bicikala (bike room) koja mora biti sigurna od krađa, obavezno zaključana te mora imati suvremen nosače za bicikle;
- Biciklistički alat i pumpu na raspolaganju u prostoriji za smještaj bicikala
- Vanjski prostor za pranje bicikala, cijev za dovod vode te moguću ekstra ponudu u obliku mini-washa i mekane četke za pranje
- Biciklističke karte (booklet), odnosno karte bitne za lokaciju objekta (Poveznica 3).

Uz postojeće geografske i klimatske predispozicije, projekti poput ovog koji turistima nude različite usluge kako bi zadovoljili njihove potrebe, od iznimne su važnosti za razvoj cikloturizma na području Zadarske županije.

4.2. PENJAČKE AKTIVNOSTI

Područje Velebita i Velebitskog kanala vrlo je atraktivno, ali i prepoznato odredište aktivnog i avanturističkog turizma koje obiluje brojnim prirodnim vidikovcima na planinskim vrhovima, primjerice Sveto Brdo, Vaganjski Vrh, Crni Vrh, Golić i drugi. Područje južnog Velebita, zbog velikih i ugroženih prirodnih vrijednosti, u potpunosti je zaštićeno kategorijama parka prirode, Park prirode Velebit, i nacionalnog parka, Nacionalni park Paklenica. Na područjima ovih parkova uređene su brojne penjačke i planinarske staze koje vode do planinskih vrhova i raznih vidikovaca (Poveznica 1).

Park prirode Velebit u svojoj turističkoj ponudi ima četiri poučne staze, namjenjene isključivo pješacima, koje nisu zahtjevne i mogu ih proći i posjetitelji slabije kondicije.

- Jedna od takvih staza je Terezijana koja izgrađena 1786. godine kao dio stare austrougarske ceste. Ova poučna staza počinje na Baškim Oštarijama te se spušta do vidikovca iznad sela Konjsko u dužini od 3 km. 2007. godine Ministarstvo kulture proglasilo je Terezijanu kulturnim dobrom.
- Druga poučna staza Parka prirode Velebit je Kudin most, duga 1,6 km, posjetitelje upoznaje s najljepšim dijelom rijeke Krupe, njezinim slapovima i sedrenim kaskadama. Kudin most je najstariji očuvani prijelaz preko rijeke Krupe, a izgrađen je u suhozidu.
- Staza Starigrad Senjski – Donja Klada posjetitelje upoznaje s tradicijskim graditeljstvom u kamenu. Staza je duga 10 km, a prolazi kroz niz uvala sa starim ribarskim naseljima. Prva 3 km staze koja vode do Donje Klade najbolje su očuvana i uređena kao poučna staza.
- Poučna staza Zavrtnica vodi do uvale Zavrtnice koja je zbog svojih prirodnih vrijednosti proglašena značajnim krajobrazom. Do uvale se može doći pješačkom stazom uz more iz pravca Jablanca (1,8km) ili planinarskom stazom iz sela Zavrtnica (800m). (Poveznica 5).

Međutim, najatraktivnije među penjačkim i planinarskim stazama na ovom području svakako su penjališta u kanjonu Male Paklenice koje posjećuju turisti iz raznih krajeva svijeta

4.2.1. NACIONALNI PARK PAKLENICA

Prostor Velike i Male Paklenice, zbog svoje jedinstvene prirodne osnove, geomorfoloških oblika i šuma, 1949. godine proglašen je nacionalnim parkom s ciljem zaštite najočuvanijeg i najvećeg šumskog kompleksa na području Dalmacije, a 2017. godine uvršten je i na popis UNESCO-ve svjetske baštine. Nacionalni park Paklenica prostire se na 95 km² i nalazi se na obroncima južnog Velebita te se tu nalaze i njegovi najviši vrhovi: Vaganski vrh (1757m/nv) i Sveto Brdo (1753 m/nv). Jedni od najatraktivnijih dijelova parka svakako su kanjoni Velike i Male Paklenice. Kanjon Velike Paklenice dug je 14 km, a širok 500 do 800 m. S obje strane kanjona uzdižu se vertikalne stijene od kojih su neke više i od 700m. Kanjon Male Paklenice dug je 12 km, a širok 400 do 500 m, dok se okolne stijene uzdižu do 650m visine (Poveznica 6).

Na području Parka postoji 150-200 km uređenih staza i puteva, od turističkih, koji iz kanjona Velike Paklenice vode do špilje Manita peć, šumarske kuće Lugarnice i planinarskog doma, do planinarskih koje vode do najviših velebitskih vrhova. Putovi u Parku su obilježeni tablama i markirani planinarskim oznakama. Posjetitelji iskusniji u planinarenju mogu se uputiti i na uspon prema vrhovima iznad 1700 m/nv, a to su najviši vrh planine Velebit - Vaganski vrh, sa kojem se za vedrog vremena pruža vidik u krugu 300 km; vrh Sveto brdo, drugi najviši vrh Velebita s kojeg se pruža pogled na ličku i na primorsku stranu; te Vrh Liburnije, jedan od najljepših vidikovaca na Velebitu, s kojeg se pruža pogled na cjelokupni arhipelag srednjeg Jadrana, a do njega vodi strmi i zahtjevan uspon (Poveznica 7). Iako posjećeni, velebitski vrhovi ne predstavljaju najveću atrakciju ovog Parka. Nacionalni park Paklenica najznačajniji je hrvatski penjački centar, dobro poznat i izvan granica Hrvatske. Karakteristika ovog penjališta koja mu daje posebnu draž svakako je i blizina morske obale pa je tako idealno mjesto za kombiniranje penjanja i sportova na vodi. Na pakleničkom penjalištu, u karbonatnim stijenama, postoji oko 590 opremljenih i uređenih smjerova različitih težina i dužina, tako da svaki penjač može pronaći nešto za sebe. U Klancima, najužem dijelu kanjona Velike Paklenice, nalazi se najveći broj kratkih sportskih smjerova, koji su zbog laganog pristupa pogodni i penjačima s djecom. U zimskim mjesecima posebno je pogodan sektor Crljenica. Međutim, najpoznatija stijena za penjanje u Paklenici svakako je Anića kuk u kojemu se nalaze do 350 m dugi smjerovi različitih karaktera, od neopremljenih, tehničkih do modernih dugih sportskih smjerova. Penjačka sezona u Paklenici počinje u proljeće i traje do kasno u jesen. Najveći broj penjača okuplja se oko 1. svibnja kada se održava i tradicionalni Međunarodni susret penjača s cijelim nizom događaja i natjecanja. Za iskusnije penjače održava se jedinstveno penjačko natjecanje, Big Wall Speed Climbing ili brzinsko penjanje velikih stijena te penjački maraton Paklenica – from dawn to dusk u kojemu je cilj popeti se u što više smjerova u zadanom vremenskom razdoblju. Organiziraju se, također, i natjecanja za djecu i mlade – Youth Speed za mlade od 15 do 18 godina te Kid's speed za djecu do 14 godina starosti (Poveznica 8).

Nacionalni park Paklenica tijekom turističke sezone privlači veliki broj rekreativaca koji žele aktivan odmor. Na području Podvelebitskog kanala i Velebita, po broju dolazaka, noćenja, turističkoj gustoći i turističkoj intenzivnosti svakako prednjači općina Starigrad u čijem sastavu se nalazi i Nacionalni park Paklenica. Navedeno je vidljivo i iz prikaza broja dolazaka turista po mjesecima u 2012. godini (Slika 2).

Općina	Dolasci	Hoteli i turistička naselja	Kampovi	Privatni smještaj	Odmarališta	Marine	Vikend-kuće
Jasenice	9.528	0	168	6.863	192	0	2.305
Novigrad	5.588	1.231	2.732	1.001	0	0	624
Posedarje	7.029	637	224	5.089	0	0	1.079
Ražanac	13.944	863	3.623	7.311	0	0	2.147
Starigrad	67.078	16.595	23.786	19.776	0	0	6.921
Ukupno	103.167	19.326	30.533	40.040	192	0	13.076

Slika 2 Dolasci po mjesecima u 2012. Godini - Podvelebitski kanal i Velebit

Izvor: Poveznica 1

4.3. VODENI SPORTOVI NA RIJECI ZRMANJI

Zrmanja je rijeka koja teče u surovom kršu, kroz nekoliko kanjona i krških polja te putem stvara sedru i slapove. Za posjetitelje Zadarske županije koji vole sportove na vodi, ali možda ne nužno jedrenje ili plivanje, Zrmanja je idealna prilika za rafting, kajak i kanuing. Rijeka Zrmanja je jedno od najpopularnijih mjesta za rafting u Hrvatskoj. Ruta na rijeci Zrmanji duga je oko 14 km, a vrijeme prolaska ovisi o sposobnosti posjetitelja – između 2 i 4 sata. Službeni start staze je u mjestu Kaštel Žegarki, a službeni izlaz u mjestu Muškovci. Staza se sastoji od dva dijela. Prvi dio staze dug je 7 km i pogodan je za početnike u ovim vodenim sportovima. Posjetitelji imaju mogućnost vidjeti raznoliku floru i faunu te istražiti krški fenomen sačinjen od sedrenih slapova od kojih se izdvaja slap Veliki buk visok 11 metara. Neposredno iznad Velikog buka rijeka Krupa ulijeva se u rijeku Zrmanju. Tu počinje drugi dio staze koji je brži i intenzivniji. Tok rijeke Zrmanje dug je 69 km, a rafting staza nalazi se u gornjem dijelu kanjona. Drugi dio kanjona, nazvan hrvatski Grand Canyon, mirnijeg je toka i pogodan je za vožnju brodom i veslanje na dasci (stand up paddeling). Zrmanja je poznata po tome da nema prilaznih staza i puteva te su ovakve aktivnosti na vodi jedini način za posjetit kanjon rijeke (Poveznica 9).

4.4. VODENI SPORTOVI NA MORU

Na području Zadarske županije lako je kombinirati sport i opuštanje. Na obali i otocima posjetitelji se mogu okušati u raznim sportskim aktivnostima na moru, od veslanja, jedrenja na dasci, kiteboarding, wakeboarding i drugi. Na primjer, posjetitelji mogu kajacom istražiti zadarski arhipelag ili roniti među olupinama i podvodnim arheološkim nalazištima. Za ljubitelje kitesurfinga, u kojem vozač upravlja zmajem koji mu služi kao jedro kako bi uz pomoć snage vjetra upravljao na dasci, ne propuštaju plažu Ždrijac u gradu Ninu. Zbog pogodne klime koja donosi obilje vjetrova., ova duga, pješčana plaža poznata je kao jedna od najboljih destinacija za kitesurfing u Hrvatskoj. Veliki broj plaža u Zadarskoj županiji nude različite aktivnosti za cijele obitelji, poput vožnje na banani, vožnje na pedalini, vožnje jet-ski-a i druge (Poveznica 10).

Osim sportova na moru, podmorje Zadarske županije zanimljivo je i za ronjenje. Podvodni svijet zadarske regije prostire se od otoka Paga, preko manjih otoka Premude, Ista, Molata, Silbe prema većim otocima Ugljanu, Pašmanu, Dugom otoku i ulazu u Kornate. Vrtoglave stijene koje se spuštaju do dubine od 60 metara, podvodni grebeni bogati raznim vrstama riba, podvodne špilje, koralji, ljubičaste, crvene i žute gorgonije samo su neke od ljepota podmorja koje posjetitelji mogu vidjeti. Idealna lokacija za ronjenje svakako je Park prirode Telašćica. U Parku ronjenje je dopušteno od travnja do studenog i to na četiri lokaliteta: Sestrica Mala, Korontan, Garmenjак Veli i Garmenjак Mali. Kod otoka Premude, u uvali Široka, nalazi se roniocima jedna od najzanimljivijih špilja, poznata kao Katedrala zbog svog oblika kupole i brojnih pukotina kroz koje se probija sunce i stvara jedinstven prikaz mora, svjetla i sjene. Osim prirodnih ljepota, ronioci na ovom području mogu istražiti i neke zanimljive olupine, poput Sz. Izstvana, broda potonulog nekoliko kilometara od Premude, olupine britanskog razarača Aldenham potonulog kraj otoka Škarda, do olupine Ledenika u blizini otoka Sestrunja. U cijelog regiji djeluju brojni ronilački centri, od onih na obali u Zadru, Biogradu, Sukošanu, Ninu, Pakošanima, do onih na otocima Pagu, Viru, Ugljanu, Dugom otoku (Poveznica 11).

4.5. TRKAČKE AKTIVNOSTI

Trkački događaj koji se organizira u predsezoni te doprinosi redukciji problema sezonalnosti je globalna utrka Wings for Life, koja se u Hrvatskoj održava upravo u Zadru i predstavlja jednu od

vodećih turističkih atrakcija i događaja. Prva utrka održana je 2014. godine i od tada se početkom svibnja održava svake godine. Utrka jedinstvenog formata gdje nema ciljne linije privlači tisuće trkača i rekreativaca diljem svijeta, a mnogi odabiru upravo zadarsku utrku zbog povoljne staze koja je većim dijelom ravna, ali i prekrasnog pogleda na more koji prati stazu.

Još jedna trkačka utrka koja se organizira u travnju i privlači domaće i strane trkače je Zadar night run. Zadar night run je jedinstvena cestovna utrka koja promovira trčanje i rekreativno bavljenje sportom, a održava se u samom centru grada Zadra. Utrka se održava u formatu četiri utrke u jednoj noći. Trkači biraju utrku na 2,5 km, 5 km, 10 km ili polumaraton. Prve tri utrke startaju u isto vrijeme, a staza vodi oko stare gradske jezgre – Poluotoka, dok se polumaraton trči stazom koja vodi prema zapadnom dijelu grada i spaja more i nebo osuto zvijezdama (Poveznica 12).

Kao dodatni način istraživanja područja i prirodnih ljepota zadarskog područja razvile su se i trail utrke. Trail utrka je fizička aktivnost koja podrazumijeva hodanje, planinarenje ili trčanje po različitim prirodnim terenima po označenim stazama. Jedna od poznatih trail utrka na ovom području svakako je Trail tri rijeke koja je održava na području rijeke Zrmanje, a sudionicima su dostupne dvije staze, velika i mala. Velika staza duga je oko 18 km, a vodi uzvodno uz Zrmanju i njene slapove te uz kanjon rijeke Krupe. Mala staza, dužine 10 km, pogodna je za starije i mlađe sudionike, nereaktivce i šetače, a nalazi se unutar Velike staze (Poveznica 13). Još jedna trail utrka koja privlači brojne sudionike je Dugi otok trail. Ova trail utrka sastoji se od tri staze. Bay Green staza je duga 9,3 km, a cijelom dužinom prolazi obalom i uvalama. Staza Cliff Blue duga je 24 km, a prolazi kroz stoljetne maslinike, spomenike, crkvice, brojne uvale te pruža pogled na park prirode Telašćica. Treća staza, nazvana Red, je maratonska staza duga 40 km s lakšim, ali i izazovnijim i zahtjevnijim dijelovima kroz koje sudionici imaju priliku upoznati razne dijelove otoka (Poveznica 14).

Poseban oblik adrenalinskog sporta na području Zadarske županije je i škraping – trčanje i brzo hodanje po britkim i strmoglavim obalnim stijenama. Prvi škraping održan je 2016. godine na otoku Pašmanu i od tada se održava svake godine u ožujku. Utrka se dijeli na četiri kategorije: Ultra, dužine 45 km, Challenger – dužine 25 km, Active dužine 12 km i Light dužine 6 km. Prilikom utrke sudionici prolaze zadanim kontrolnim točkama pored atraktivnih lokaliteta na otoku Pašmanu, te na taj način sportski događaj, kroz upoznavanje sadržaja otoka, dobiva i turistički smisao. Posjetitelji i sportaši koji sudjeluju u utrci dolaze iz susjednih i drugih europskih

država te na taj način promoviraju sam otok i Hrvatsku kao destinaciju za aktivni odmor (Poveznica 15).

4.6. ZADAR OUTDOOR FESTIVAL

Zadar Outdoor Festival je projekt koji objedinjuje različite aktivnosti. Pokrenut je 2006. godine kao outdoor manifestacija koja se održava u pred i posezoni u cilju povećanja turističkog prometa u tim razdobljima godine. Zadar Outdoor Festival nudi aktivan odmor koji pruža mogućnost široj publici da se okuša u novim aktivnostima. Cilj Festivala je kroz sportske aktivnosti, natjecateljskog i rekreativnog karaktera, istaknuti i promovirati specifičnost i posebnost zadarske regije te popularizirati aktivni odmor za cijele obitelji. Osim natjecanja, u sklopu Festivala organiziraju se i razne radionice i zanimljiva predavanja. Festival kombinira aktivnosti na kopnu i moru, svake godine različite. Jedna od aktivnosti koje su bile u planu Festivala je Trail otoka maslina na otoku Ugljanu. U sklopu ove aktivnosti predviđene su tri trail staze, Bonaca trail dužine 5 km, Mareta trail dužine 10 km i Fortunat trail dužine 21 km. Trail staze prilagođene su amaterima, ali i posjetiteljima željnim većih sportskih izazova. Još jedna kopnena aktivnost u sklopu Festivala je i natjecanje u brzinskom penjanju na Željinoj litici podno sv. Mihovila na otoku Ugljanu. Na ovom natjecanju natjecatelji se penju osigurani odozgo, a kriterij za određivanje pozicije u ukupnom poretku predstavlja vrijeme potrebno za uspješno svladavanje smjera. Neke od aktivnosti na moru su veslanje na dasci, kayak otočka utrka, plivanje i druge. O uspješnosti ovog Festivala govori činjenica da je svake godine sve veći broj sudionika iz različitih zemalja. 2017. godine za Zadar Outdoor Festivalu sudjelovalo je preko 800 sudionika iz 12 zemalja svijeta, 2018. godine preko 900 sudionika iz 15 zemalja svijeta, a 2019. godine preko 1000 sudionika iz 20 zemalja svijeta (Poveznica 16).

5. ZAKLJUČAK

Turizam, kao globalni fenomen, sve se više razvija i broj turista iz godine u godinu raste jer ljudi imaju potrebu za barem privremenim odmakom od svakodnevice. Međutim, trendovi u turizmu i potrebe turista se mijenjaju. Rijetkim turistima je dovoljna ponuda „sunce i more“, oni sada traže nešto više, žele aktivno sudjelovati u životu zajednice u koju dolaze, istraživati okolicu destinacije, drugim riječima, imati aktivan odmor i upravo tu se pojavljuje povezanost sporta i turizma. Sportski turizam, kao selektivni oblik turizma, podrazumijeva putovanje s ciljem bavljenja sportom ili promatranja sportskog događaja. Destinacijama koje rade na njegovom razvoju, sportski turizam donosi dodatnu ekonomsku dobit jer otvara dodatno tržište u kojemu su potrošači sportski turisti.

Hrvatska, kao turistička destinacija i zemlja koja uvelike ovisi o turizmu, ima dobru podlogu za razvoj sportskog turizma. Sve više ljudi traži neki oblik aktivnog odmora, a Hrvatska bogata nizinama, planinama i morem itekako ima što za ponuditi. Zadarska županija, koja se nalazi na granici hrvatskog primorja i Gorskog kotara zbog izvanrednih prirodnih i atraktivnih faktora, poput sredozemne klime, raznolikog reljefa, bogate flore i faune te brojnih zaštićenih područja ima potencijal za razvoj raznih vrsta turizma, među njima i sportskog turizma. Cikloturizam je jedan od oblika sportskog turizma koja je u ovoj županiji dobro razvijen zahvaljujući projektu Zadar Bike Magic u sklopu kojega je uređeno 96 biciklističkih staza različite težine, te su uz to određene i smjernice za iznajmljivače koji žele biti dio ovog projekta namijenjenog isključivo biciklistima. Nadalje, penjalište na području Nacionalnog parka Paklenica na daleko je poznato po kanjonima i vertikalnim stijinama koji privlače brojne penjače iz Hrvatske, ali i izvan granica Hrvatske. Zadarska županija je jedna od rijetkih županija koja svojim posjetiteljima može ponuditi bavljenje vodenim sportovima i na rijeci i na moru. Rijeka Zrmanja idealna je za rafting, kajak i kanuing, dok se posjetitelji koji su više naklonjeni moru mogu iskušati u plivanju, veslanju na dasci, kitesurfingu, ronjenju i drugim aktivnostima. Prirodna raznolikost također je iskorištena za organizaciju raznih trail utrka po kopnu, ali i otocima te jedinstvene utrke na otoku Pašmanu – škraping.

Za Zadarsku županiju je važno iskoristiti postojeći potencijal i razvijati razne oblike turizma koji nisu ovisni o vremenu i ljetnim mjesecima te koji mogu doprinijeti produženju sezone. Ulaganja u prometnu infrastrukturu i poboljšanje i izgradnja turističkih sadržaja uvelike mogu pomoći pri

razvoju i podizanju kvalitete turističke ponude Zadarske županije. Kombinacijom kvalitetnih projektata i prirodnim i društvenim resursima na području županije, budućnost turizma u Zadarskoj županiji nije upitna te se može očekivati razvoj turizma i njegovih specifičnih oblika, uključujući i sportski turizam.

6. IZJAVA

Izjava o autorstvu završnog rada i akademskoj čestitosti

Ime i prezime studenta: Ivan Džapo

Matični broj studenta: 0284013130

Naslov rada: Sport u suvremenom turizmu na području Zadarske županije

Pod punom odgovornošću potvrđujem da je ovo moj autorski rad čiji niti jedan dio nije nastao kopiranjem ili plagiranjem tuđeg sadržaja. Prilikom izrade rada koristio sam tuđe materijale navedene u popisu literature, ali nisam kopirao niti jedan njihov dio, osim citata za koje sam naveo autora i izvor te ih jasno označio znakovima navodnika. U slučaju da se u bilo kojem trenutku dokaže suprotno, spreman sam snositi sve posljedice uključivo i poništenje javne isprave stečene dijelom i na temelju ovoga rada.

Potvrđujem da je elektronička verzija rada identična onoj tiskanoj te da je to verzija rada koju je odobrio mentor.

Datum

Potpis studenta

7. POPIS LITERATURE

7.1. KNJIGE

Bartoluci, M. (2007) *Turizam i sport: razvojni aspekti*. Zagreb: Školska knjiga

Bartoluci, M. i suradnici (2004.) *Menadžment u sportu i turizmu*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Kineziološki fakultet

Bartoluci, M., Škorić, S., Andrijašević, M. (2021.) *Menadžment sportskoga turizma i njegovih srodnih oblika*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu

Čavlek, N. (1999.) Tržišni aspekti turizma i sporta. U Bartoluci, M. ur. *Ekonomski aspekti sporta i turizma*. Dubrovnik, 22. - 26. 09. 1999. Zagreb: Fakultet za fizičku kulturu Sveučilišta u Zagrebu, str. 93. – 100.

Geić, S. (2011). *Menadžment selektivnih oblika turizma*. Split: Sveučilište u Splitu

Pirjevec B., Kesar, O. (2002) *Počela turizma*. Zagreb: Ekonomski fakultet Zagreb

7.2. INTERNETSKI IZVORI

Poveznica 1: Glavni plan razvoja turizma Zadarske županije 2013.-2023.

https://www.zadra.hr/images/dokumenti/izradeni_strateski_dokunmenti/10.pdf

Poveznica 2: Regija Zadar <https://www.zadar.hr/hr/dozivljaji/priroda-i-pustolovine/panoramske-voznje-biciklom#cat=Radfahren-main,V0%20biciklom,Brdski%20biciklizam,Cestovni%20biciklizam&filter=fullyTranslatedLangus-,sb-sortedBy-0>

Poveznica 3: Zadar Bike Magic – Knjiga standarda <https://www.zadarska-zupanija.hr/novosti/item/1466-zadar-bike-magic>

Poveznica 4: Zadar Bike Magic <http://www.zadarbikemagic.com/price/>

Poveznica 5: PP Velebit <https://www.pp-velebit.hr/hr/turisticka-ponuda-2/poucne-staze>

Poveznica 6: NP Paklenica <https://www.np-paklenica.hr/hr/park-hr/prirodna-ba%C5%A1tina/geomorfolo%C5%A1ke-osobitosti>

Poveznica 7: NP Paklenica <https://www.np-paklenica.hr/hr/planinarenje-hr/planinarske-staze>

Poveznica 8: NP Paklenica <https://www.np-paklenica.hr/hr/penjanje-hr1/penjali%C5%A1te>

Poveznica 9 Zrmanja <https://hr.riva-rafting-centar.hr/aktivnosti/>

Poveznica 10 Aktivnosti na moru <https://www.zadar.hr/hr/dozivljaji/priroda-i-pustolovine/vodeni-sportovi-na-moru>

Poveznica 11 Ronjenje <https://www.zadar.hr/hr/dozivljaji/priroda-i-pustolovine/ronjenje>

Poveznica 12 Zadar night run <https://croatia.hr/hr-HR/Aktivnosti-i-atrakcije/Dogadanja/NewEvents/zadar-night-run>

Poveznica 13 Trail tri rijeke <https://zrmanjaoutdooradventures.com/>

Poveznica 14 Dugi otok trail <https://www.dugiotoktrail.com/>

Poveznica 15 Škraping <http://www.skraping.hr/hr/informacije-opce-informacije/>

Poveznica 16 Zadar Outdoor Festival <https://zadaroutdoor.com/hr>

8. POPIS SLIKA

Slika 1 Udio turista s više ili manje sportskih aktivnosti u inozemnom turizmu.....	6
Slika 2 Dolasci po mjesecima u 2012. Godini - Podvelebitski kanal i Velebit.....	18